

SORGENS STORA NATTAKTIVA ÖGON

Tua Forsströms nya diktsamling handlar om sorg men lika mycket om den åsidosatthet sorgen förpassar oss till, bortom all förnuftighet. Felicia Stenroth läser en poet som talar till oss från fångenskapen i fel värld.

”Verkligt levande för mig står egentligen bara tvättbjörnen som jag iakttog länge medan han med allvarsam uppsyn satt vid en liten bäck och om och om igen tvättade samma äppelklyfta, som hoppades han genom detta tvättande långt utöver all förnuftig grundlighet kunna undkomma härifrån där han så att säga utan eget åtgörande hade hamnat i fel värld”

Med detta citat ur W G Sebalds *Austerlitz* inleds Tua Forsströms nya diktsamling *Anteckningar*. Det som avslöjar vad som är fel för tvättbjörnen är kanske äppelklyftan, att den skurits upp av en människa, att det är människan som försatt honom i denna felaktiga värld som han med stor möda försöker att rädda sig själv ur. När jag läser Sebalds citat kommer jag att tänka på dikten "Snön yr över innergårdens rosor" i Forsströms *Efter att ha tillbringat en natt bland hästar* (Bonniers, 1997): "En hare skuttade nästan in i vestibulen här på Stiftelsen, / spräcklig mot snön; i harens almanacka är det ju oktober."

Anteckningar skulle nog av de flesta beskrivas som en sorgebok, men känslan av att befinna sig i fel värld är också ett framträdande tema. Diktjaget har i och med en älskad flickas död förflyttats från ett innan till ett efter och befinner sig nu på en plats där något irreparabelt har hänt. Detta irreparabla gestaltas i dikterna oftast genom naturen. Snön, regnet, sjöarna, ja alla former av vatten blir i *Anteckningar* viktiga eftersom dikterna, likt tvättbjörnen, ägnar sig åt det här renandet. Som om också diktjaget försöker tvätta sig fri från den oerhörda händelsen att ett litet barn vid namn Vanessa kunnat dö. Det skrivs "ett brev av snö och saknad", regnet rinner nedför halsen och "hjärtat är en sjö med vågor där / fotografier speglas en stund och

sjunker” Och ”när hjärtat är sorgset förvandlas allt vatten i världen / till tårar”, det finns till och med en ”vattengråt.”

I den första av bokens tre delar finns dikter numrerade 1-21. Några av dem är enkla rader, medan andra arbetar mer utpräglad som dikt, med rytm och olika sätt för ordet att framträda på baksidan. Gemensamt för dikterna (förutom nummer 10 som är ett citat av Sebald) är att de på olika sätt arbetar med minne och talar till ett du. Minnena tycks opålitliga, som om diktjaget tvivlar på att de kommer att finnas kvar. Framskrivandet blir ett sätt att tvätta sig ren från sorgen och samtidigt få den att framträda, allt i en och samma rörelse. Att skriva till ett du är att få det att framträda, samtidigt som det blir uppenbart att detta du inte längre går att tilltala. Att dikten är en konstruktion, en fantasi, blir smärtsamt tydligt.

1

**Minns du ännu när du var ett barn
och gick med oss samma väg dag efter dag?
Det var en liten fors som brusade så
starkt, och berget stupade i vattnet**

11

Men vad ska jag göra med dina saker

Den vilsna haren från *Efter att ha tillbringat en natt bland hästar* återkommer också i *Anteckningar*, i dikt nummer 14:

**Man hamnar då i fel värld
Haren börjar springa i sicksack
Ett barn förklarar eftertänksamt hur
det är, hur det blir
Vi är båda i fel värld, men inte samma
Barnen ska inte vara tålmodiga
Barnen ska inte förklara eftertänksamt
Barnen ska leka om dagen och sova i
hus och haren ska sova**

På bokens försättsblad finns ett fotografi taget från ett flygplansfönster ned mot en glaciär. Läser man det finstiltat står det att det är ett fotografi taget av Vanessa. Senare återkommer det namnet i en av dikterna. Man förstår att *Anteckningar* förhåller sig till en verklig förlust av ett verkligt barnbarn. Trots det utsäger dikterna aldrig vad för slags relation diktjaget har till detta barn som förlorats, detta du som tilltalas. Jag får en stark känsla av att jag inte vill spekulera i vem Vanessa är. Ändå finns det i boken en gest som ger mig den informationen, som om den var nödvändig för att förstå dikterna. På bokens baksida finns däremot inte ett ord om sorg eller förlust, utan en

liten dikt om Islands natur. Det är denna dubbla rörelse som jag har svårt att hantera. Jag vill inte veta mer om det som inte kan rymmas inom bokens pärmar, utan mindre.

7

**Efter att vi kommit hem
sa vi Island! och skrattade och
pekade på våra kartor och broschyrer, de svarta
sluttningarna och vattnet som sprutade högt upp i luften
Du tryckte näsan mot bussfönstret och
kallade lyckligt alla berg vulkaner,
och du hade ju alldeles rätt
Marken var tunn under fötterna
Svavel och moln blåste mot ansiktet,
Atlantiska oceanen och dimman och
tusen miljoner sjöfåglar som
flög i duggregn över vattnet**

Bokens andra del består av en längre diktsvit, följt av en dikt som tidigare publicerats i *En kväll i oktober rodde jag ut på sjön* (Bonniers, 2012):

**Molnen gråten dimman Vanessa
Rinner vatten längs kinderna halsen
Gråter tills gråten slutar att gråta
Mycket vatten och fiskarna simmar
Mycket drömmar och fiskarna simmar
Fiskarnas mamma och pappa är borta
Vatten och molnen och inget land
Fiskarna leker med andra fiskar
Fiskarna vill vara glada och simma
Sjön är bara en liten sjö
Fiskarna fryser när vattnet fryser
Blåser på vattnet och fiskarna simmar
Fiskarna simmar och vattnet blåser**

Denna andra del avslutas med en prosadikt av Vilja-Tuulia Huotarinen, översatt av Forsström själv. Huotarinen text är en läsning av den ovan citerade dikten som hon ställer en rad frågor till: "Vad är det för moln? Vad är det för dimma? Rinner det regn längs halsen? Rinner det tårar längs halsen? Drömmer fiskarna? Drömmer fiskarna att de simmar? (...)" Huotarinen text sträcker sig över tre sidor och i *Anteckningars* redan nätta omfång tar den för mycket plats. Istället för att, som de andra citaten av till exempel Sebald, utgöra tankar att läsa Forsströms dikter emot eller genom, så stänger denna text Forsströms dikt, snarare än att öppna upp den. De naiva dragen

passar sig också bättre i Forsströms dikt än i Huotarinens, som istället för bråddjup blir barnslig.

Att *Anteckningar* använder sig av citat är ett sätt komma bort ifrån den intima känsla som uppstår i diktens dutilltal. Citaten bidrar med ett slags allmängiltighet, eftersom de också handlar om sorg, men hanterar den annorlunda. Dock är *Anteckningar* en så pass kort bok, att citaten inte helt lyckas med sina förmodade uppdrag. De finns där att läsa dikterna genom, men lyckas inte helt tränga bort känslan av det finns något specifikt och privat, som inte uttalas. Jag blir inte fri från känslan av att *Anteckningar* skulle ha tjänat på att vara längre, och att ha rymt fler och mer olika citat.

**De vilda djuren strövar fritt och motsätter
sig räddning när de skadats
Vi känner igen deras spår i snön. Barnen
radar upp på golvet sina älgar, möss och
lodjur av plast och diskuterar mumlande
med dem. De glömmer och springer
vidare till nya lekar, och djurens spår
försvinner i diset inåt skogen. Tassar,
klövar, blänk, tovig dun.**

Det finns en förundran i Forsströms blick när den riktas mot barnet och naturen. I min första läsning upplevs den nästan som provocerande livsbejakande: "Jag tänker på allt som är underbart / Det finns hjärta och värld, det regnar" Det är först i en andra läsning som jag förstår distansen i de här utsagorna, att allt som är underbart existerar även i sorgen men ändå inte, när man befinner sig i fel värld. Det är som att det finns blick att rymma det underbara, men inte blick att känna det.

Dikterna i *Anteckningar* pendlar mellan värme och hårdhet och i den tredje och sista delen är texterna skrivna i små prosaiska block, alla med titeln "Om att lära sig och inte glömma". De landar ofta i en distanserad och avdomnad sorg:

**/.../"En tvättbjörn kan skruva locket av en burk och vrida ned handtaget
på en dörr. Det finns många kloka och underbara djur. I sin fångenskap
glömmer de och ser på oss med sina stora nattaktiva ögon. Jag vet att när
olyckan drabbar oss och tar det mest älskade tänker en människa inte
många tankar/.../**

Här blir distansen i språket ett utrymme för mig att känna sorgen. "Det finns många kloka och underbara djur" är en underlig mening som för mig gestaltar en avdomnad sorg, en känsla av att vara i fel värld. Att tvättbjörnen glömmer i fångenskap blir en

bild för hur människor glömmer i sorg, även om det förstås är svårare att avgöra vem som "försatt" människan i sorgen.

Kanske är ett sätt att "lära sig och inte glömma" att istället skriva och tillåta sig "umgås med de döda" som W H Auden skriver och som Forsström citerar i den här avslutande delen av boken. Men faktum är att jag blir som mest drabbad av de dikter där jaget, i sin sorg, försöker att hantera naturen, snarare än sorgen. Naturen är ljus, utan att för den sakens skull kunna erbjuda tröst. Den är osentimental i kontrast till det språk som försöker hantera en sorg. Här arbetar dikten mycket medvetet för att få naturen att framträda med samma distans som den upplevs i jaget. Diktjaget försöker likt tvättbjörnen att långt utöver all förnuftig grundlighet få en ny värld att framträda, och så är det kanske också mitt i sorgen.

**/.../som molnen driver, regnet, djuren som vi tillhör men
inte känner. En högspänningslinje**

**drar rakt genom terrängen, något med våld
och människor, platser där något irreparabelt**

**har hänt Det är aldrig så tyst, aldrig
så lysande grönt /.../**

LYRIK

Anteckningar

Tua Forsström

Albert Bonniers, 2018

Författarfoto: Niklas Sandström